

ного та предметного каталогів, обліку, розстановки та перевірки бібліотечних фондів, бібліотечної обробки книг. Слід наголосити, що підручники були написані українською мовою, їх відрізняла доступність, чіткість, логічність викладення матеріалу, практична спрямованість [17].

У січні 1971 року Вищою атестаційною комісією Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти СРСР О. Сокальському, першому в Україні, було присуджено звання професора за спеціальністю „Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографія”. Він продовжував працювати на посаді ректора, за його участю було відкрито два філіали КДІК у містах Миколаєві та Рівному.

Проте в жовтні 1972 року Олексія Степановича звільняють з посади ректора, рік він ще очолював кафедру, ще рік працював на посаді професора кафедри. Чому це сталося? Хто стояв за цим звільненням? Думається, на ці та інші запитання дадуть відповідь дослідники життя та творчості О. Сокальського.

З вересня 1974 по жовтень 1977 року Олексій Степанович працював старшим науковим співробітником Українського науково-дослідного інституту науково-технічної інформації і техніко-економічних досліджень. В останні роки життя – на викладацькій роботі в Інституті підвищення кваліфікації інформаційних працівників.

10 червня 1991 року Олексій Степанович Сокальський пішов з життя.

Список використаної літератури

1. Сокальський О.С. Сільським закладам культури – кваліфіковані кадри / О. С. Сокальський // Соц. культура. – 1958. – № 5. – С. 13–14.
2. Сокальський О.С. Поліпшувати заочне навчання / О. С. Сокальський // Соц. культура. – 1956. – № 1. – С. 13–14.
3. Сокальський О.С. Фахові дисципліни – основа навчання : про деякі питання викладання курсу «Організація бібл. фондів

і каталогів у культурних училищах» / О.С. Сокальський // Соц. культура. – 1962. – № 7. – С. 36–37.

4. Сокальський О.С. Основа роботи бібліотеки : до питання про організацію й розстановку книжк. фонду / О. С. Сокальський // Соц. культура. – 1964. – № 2. – С. 29–30.

5. Сокальський О.С. Наочність в організації бібліотечних фондів / О. С. Сокальський // Соц. культура. – 1963. – № 2. – С. 28–30.

6. Збереження та реставрація книжкового фонду / О. С. Сокальський // Соц. культура. – 1965. – № 5. – С. 13–14.

7. Сокальський О.С. Про механізацію бібліотечної роботи / О. С. Сокальський // Соц. культура. – 1959. – № 10. – С. 28–29.

8. Сокальський А.С. Некоторые проблемы комплексной автоматизации библиотечных процессов / А. С. Сокальський, Л. З. Амлинский // Науч. и техн. б-ки. – 1969. – № 8. – С. 31–36.

9. Сокальський О.С. Порядок з дошкою – екран / О. С. Сокальський // Рад. культура. – 1965. – 7 лют.

10. Сокальський О.С. Книга і бібліотека майбутнього / О. С. Сокальський // Соц. культура. – 1968. – № 4. – С. 30–31.

11. Сокальський О.С. Почесна професія / О. С. Сокальський // Культура і життя. – 1967. – 18 трав.

12. Сокальський О.С. Професія енциклопедичних знань / О. С. Сокальський // Рад. культура. – 1965. – 25 лют.

13. Сокальський О.С. Мета: грамотні пропагандисти книги / О. С. Сокальський // Рад. освіта. – 1967. – 27 трав.

14. Сокальський О.С. Роздуми про підготовку бібліотекарів / О. С. Сокальський // Культура і життя. – 1967. – 24 серп.

15. Сокальський О.С. Як ми готуємо кадри / О. С. Сокальський // Культура і життя. – 1968. – 19 трав.

16. Сокальський О.С. Організація бібліотечної справи / О. С. Сокальський. – Х. : Книжк. палата УРСР, 1970. – 230 с.

17. Сокальський О.С. Бібліотечні фонди і каталоги / О.С. Сокальський, Є.П. Тамм, В.М. Туров. – К. : Вища шк., 1971. – 363 с.

БІБЛІОТЕКИ-ЮВІЛЯРИ

ЧЕРКАСЬКА ОУНБ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: ВІХИ ІСТОРІЇ І СЬОГОДЕННЯ

БІБЛІОТЕЧНА спільнота, користувачі та громадськість Черкащини відзначили важливу подію в культурному житті регіону – 110 років від часу заснування першої публічної бібліотеки в місті Черкасах та 55 років – надання їй статусу обласної.

Ювілейні заходи у Черкаській обласній універсальній науковій бібліотеці імені Тараса Шевченка розпочалися науково-практичною конференцією «Публічна бібліотека: історія, традиції, новації та перспективи розвитку», що дало можливість оглянути пройдений шлях, проаналізувати здобутки і проблеми, накреслити пріоритети подальшої розбудови закладу.

Першу публічну бібліотеку в Черкасах було створено 1899 року завдяки прогресивній інтелігенції міста, яка домоглася її відкриття, збирала пожертви на комплектування, облаштування та утримання в період тимчасової скрути, а іноді й при небезпеці її закриття. Спочатку книгозбірня розміщувалась у приміщенні міської управи. Нею керував комітет із семи осіб. Користування було платним, безкоштовно читали книги вчителі міських училищ, учні.

На кінець 1902 року фонд Бібліотеки нараховував лише 383 назви книг і періодичних видань у 1 628 томах. На її утримання виділялися мізерні кошти, в результаті чого книгозбірня інколи зовсім припиняла роботу.

З 1910 року Бібліотеку було переведено в краще приміщення, завдяки чому вона значно розширила свою діяльність. Зріс фонд

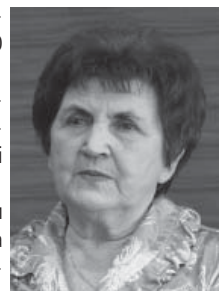
до 5 000 томів, збільшилося число читачів – до 300 осіб, відвідувань – близько 40 на день.

Фонд поповнювався переважно книгами для «нравственного чтения», українською мовою були лише поодинокі видання.

В пореволюційні роки бібліотеками опікувалася музейно-архівно-бібліотечна секція повітового відділу народної освіти. Вона допомагала вирішувати проблеми фінансів, комплектування, кадрів. Діяльність Бібліотеки в цей період спрямовувалася на ліквідацію неписьменності та політико-просвітницьку роботу. Обслуговувалися нові категорії читачів: робітників, політпрацівників. Виникла необхідність комплектування підручниками, посібниками.

У середині 1920-х – у 1930-ті роки книгозбірні входили в мережу політосвітніх установ. У Бібліотеці організовувалися читачькі гуртки, проводилися лекції, літературні та атеїстичні вечори, диспути.

За комплектуванням бібліотечного фонду у різні періоди здійснювався контроль з боку влади. У дореволюційні роки Бібліотека комплектувалася на підставі спеціальних «Алфавитных списков произведений печати, которые не

Л. Капкаєва

должны быть допускаемы к обращению в публичных библиотеках и общественных читальнях». За часів радянської влади діяли інструкції з вилучення «ідеологічно шкідливих видань» згідно зі списками Головліту.

Друга світова війна зупинила діяльність закладу, але вже в кінці 1943 року, після визволення міста, Бібліотека прийняла перших читачів.

З утворенням в 1954 році Черкаської області міська бібліотека, котра на той час носила ім'я В.В. Маяковського, набула статусу обласної. Почався новий етап в її діяльності.

Перед колективом постало відповідальне завдання перетворити Бібліотеку в найбільший культурно-освітній осередок, методичний та координаційний центр, який об'єднав би всю мережу книгозбірень області.

У цей час Бібліотека знаходилась у будівлі колишнього магістрату, у приміщенні, що складалося з п'яти невеличких кімнат. Фонд нараховував 32 тис. видань (на кінець 1956 року – понад 100 тис.), читачів було 5,5 тисяч осіб.

З 1954 по 1984 рік директором Бібліотеки була Явдокія Петрівна Кузьменко – вмілий, енергійний організатор, яка володіла хистом створювати в колективі творчу, ділову атмосферу. Значних зусиль вона докладала для зміцнення матеріально-технічної бази книгозбірни, домоглася розширення, а згодом і будівництва для неї нового приміщення. Праця Я. Кузьменко гідно поцінована державою: її нагороджено орденом «Знак пошани», медалями «За трудову доблесть» і «Ветеран праці», присвоєно звання «Заслужений працівник культури УРСР».

Важливим напрямом діяльності Бібліотеки було наближення книги до читача за місцем виробництва і проживання. На підприємствах, у районах міста відкривалися пункти видачі літератури, пересувки. Робилися кроки щодо організації масової роботи за межами книгозбірни.

Завдяки постійним клопотанням директора в 1963 році для Бібліотеки було виділено більше за площею приміщення у ново-збудованому житловому будинку. В нових умовах розгорнулася активна культурно-просвітницька та інформаційно-бібліографічна діяльність, цілеспрямоване диференційоване обслуговування читачів, методична робота. Розширилася структура бібліотеки, відповідно, змінилися функції. Було відкрито нові відділи: патентно-технічний, обслуговування спеціалістів сільського господарства, літератури з мистецтва, зберігання основного фонду.

Наприкінці 1973 року Бібліотека одержала типове ново-збудоване триповерхове приміщення. Було створено читальний зал гуманітарних наук, відділи літератури іноземними мовами, краєзнавчої літератури та бібліографії.

У 1975–1978 роках Бібліотека стала організаційно-методичним центром зі створення в області централізованих бібліотечних систем (ЦБС).

За зразкову, плідну працю з методичного забезпечення функціонування ЦБС, з обслуговування читачів, активну популяризацію книги колектив книгозбірни неодноразово отримував почесні відзнаки та нагороди. У 1976–1977 роках Бібліотеку було представлено на Виставці досягнень народного господарства СРСР у Москві, відзначено Дипломом Міністерства культури СРСР I ступеня та премією – бібліобусом. У 1978–1980 роках вона була учасником Виставки досягнень народного господарства України і нагороджена бронзовою медаллю та Дипломом II ступеня. Їй присвоювалися звання «Бібліотека відмінної роботи», «Колектив високопродуктивної праці, високої культури і зразкового громадського порядку» та ін.

У період 1980-х – на початку 1990-х років зміцнили позиції бібліотеки як провідного інформаційного, просвітницького і культурного центру області. Цілісна система комплектування сприяла якісному формуванню складу бібліотечного фонду, його кількісному збільшенню (в 1990 році – до 2 млн. документів).

У період становлення української державності почався новий етап розвитку Бібліотеки – перетворення її в заклад культу-

ри нового типу, який поєднає традиційні та комп'ютерні форми бібліотечно-інформаційного обслуговування. Впроваджено автоматизовану інформаційно-пошукову систему. В автоматизованому режимі здійснюються основні технологічні процеси: бібліотечна статистика, облік фондів, оброблення нових надходжень, обслуговування користувачів, бібліографічний пошук літератури, бухгалтерський облік тощо. Створено електронні інформаційні ресурси: каталоги книг, нот, фотодокументів, картотеку статей, краєзнавчу БД «Персоналії Черкащини».

Попри всі труднощі економічного плану, спираючись на факховий потенціал працівників, Бібліотека доклала багато зусиль для забезпечення стабільності й розвитку в ринкових умовах. Так, надання користувачам понад 50 видів додаткових сервісних послуг дозволило підтримувати матеріально-технічну базу, поповнювати фонди Бібліотеки, створити 2 АРМи для користувачів з доступом до Інтернету тощо.

Завдяки грантам Посольства США в Україні та Міжнародного фонду «Відродження» Бібліотека успішно працює в напрямі розвитку новітніх інформаційних технологій. Створено підрозділи, які пропонують нові види послуг з інформування, укомплектовані цінними виданнями, оснащені автоматизованими робочими місцями з доступом до Інтернету: Інтернет-центр, Регіональний інформаційний центр, Центр європейської інформації. Бібліотека має власну веб-сторінку.

Дякуючи співпраці з Британською Радою в Україні одержано в дар 100 томів «Бібліотеки тисячоліття». Цінні довідкові видання отримано від Гете-Інституту (Німеччина). П'ятитомна англійська енциклопедія про Україну надійшла від Канадської фундації українських студій (меценати Яременки з Торонто), книги – від Фундації українських студій в Австралії. Поповнюється фонд Бібліотеки і завдяки Українсько-американському добродійному фонду «Сейбр-Світло», міжнародним благодійним фондам «Україна 3000», «Смолоскип».

У 2003 році в ОУНБ відкрито Канадсько-Український бібліотечний центр, фонд якого, подарований Канадським товариством приятелів України, містить цінну колекцію видань української діаспори, серед яких є твори наших земляків.

Важливою складовою роботи Бібліотеки є співпраця з органами державної влади та місцевого самоврядування в рамках інформаційного партнерства через діяльність Публічного центру регіональної інформації.

Бібліотека – бажане місце спілкування, проведення змістовного дозвілля жителів міста. Стала традицією організація в ній щорічних Шевченківських березин, Симоненківських днів, презентацій нових видань, вернісажів творів мистецтв, літературно-музичних вечорів, творчих зустрічей з науковцями, літераторами.

Здійснюється активна краєзнавча робота: проводяться краєзнавчі читання, популяризується літературно-мистецьке надбання регіону, розкривається туристична привабливість краю, його історія, сьогодення. Адже Черкащина – це земля, яка зростила Б. Хмельницького, Т. Шевченка, з нею пов'язане життя і діяльність О. Дашкевича, Д. Вишневецького (Байди), П. Дорошенка, І. Нечуя-Левицького, М. Старицького, М. Максимовича та багатьох інших визначних постатей.

Одним із головних напрямів роботи Бібліотеки стала давня діяльність краєзнавчого спрямування. Виходять друком науково-бібліографічні, інформаційні, методичні видання: бібліографічний покажчик «Література про Черкаську область за рік», щорічний «Календар пам'ятних дат Черкащини», побачили світ бібліографічні покажчики «Маршрутами "Золотої підкови Черкащини"», «Обжинки смерті» (до 75-річчя Голодомору на Черкащині), «Ранок землеробського світу» (пам'ятки Трипільської культури на Черкащині), «Черкаська обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка: роки поступу (1899–2009) та ін.

Головним в організаційно-методичній діяльності на даному етапі є забезпечення формування регіональної інноваційної

бібліотечної політики, участь у реалізації обласної Програми розвитку бібліотечних закладів Черкаської області на 2008–2012 роки, проведення експертно-діагностичного обстеження та методичного моніторингу функціонування мережі бібліотек області, надання консультативної та методично-практичної допомоги працівникам галузі.

Багато уваги приділяється науково-дослідній діяльності: дослідженню історії Бібліотеки та книгозбірень області, стану поповнення та збереження фондів, відповідності краєзнавчих інформаційних ресурсів ОУНБ запитам і потребам користувачів, розвитку публічних бібліотек в контексті соціокультурного простору регіону і т. ін.

Черкаська обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка (перейменована у 2000 році) свій ювілей зустріла як сучасний науково-інформаційний і провідний культурно-просвітницький, науково-методичний центр регіону, депозитарій краєзнавчої літератури, осередок доступу до вітчизняних та світових інформаційних ресурсів. Багатогалузевий, різноманітний за своїм типовим складом фонд Бібліоте-

ки складає понад 2,5 млн. прим. документів 40 мовами світу. Понад 1 тис. прим. налічує фонд рідкісних і цінних документів. Послугами закладу щороку користуються більше 40 тис. осіб.

За роки діяльності Бібліотеки змінилося не одне покоління працівників. З пошаною і вдячністю ми згадуємо фундаторів – ветеранів Бібліотеки: Я. Кузьменко, М. Скринську, М. Булигіна, Н. Светашову, І. Мамренко та ін. Їхні традиції продовжують Г. Круглякова, А. Ковтюшенко, Р. Круценко, Г. Козел, Н. Вітавіська, Н. Євтушевська, К. Бугасенко, Л. Демченко, Н. Адешелідзе, О. Гаркуша. І сьогодні колектив ОУНБ імені Тараса Шевченка активно і злагоджено веде пошук шляхів удосконалення діяльності, робить все, щоби двері Бібліотеки завжди були відчинені для людей.

За 110 років функціонування Бібліотека здобула авторитет і шану серед користувачів і громадськості, набула суспільної значущості як скарбниця знань, стала важливою складовою інформаційного простору регіону.

ВІТАЄМО!

ТВОРЧИЙ ПОШУК НЕ ЗНАЄ МЕЖ: ДО ЮВІЛЕЮ М. СЛОБОДЯНИКА

У грудні 2009 р. відомому українському вченому-бібліотекознавцю Михайлу Семеновичу Слободяннику виповнюється 60 років. Хочеться щиро поздоровити колегу і трохи згадати той шлях, який вже 35 років він впевнено прокладає в царині бібліотечної науки.

Діяльність М. Слободяника – від моменту здобуття вищої освіти у Київському державному інституті культури (1973) і донині – пов'язана з багатьма інформаційно-бібліотечними установами й вищими навчальними закладами, в яких формувалася його особистість вченого, оригінального дослідника й талановитого організатора науки: співробітник відділу НТІ галузевого сільськогосподарського інституту Українського філіалу ДержНДТІ (1972–1978), аспірант Московського державного інституту культури (1979–1981), завідувач кафедри бібліотекознавства і бібліографії Ташкентського державного інституту культури (1982–1985), керівник відділу бібліотекознавства (1986–1992) та директор Інституту бібліотекознавства (1993–1997) Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (НБУВ), директор Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук (ЦНСГБ УААН; 1998–2000), декан факультету документальних комунікацій і міжнародної інформації Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКіМ; 2000–2002), професор Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв (ДАКККіМ; 2002–2007). З 2007 р. він – директор Інституту державного управління та інформаційної діяльності ДАКККіМ.

Михайло Семенович – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної академії інформатизації, автор понад 200 наукових праць, головний редактор журналу „Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія”.

Важко уявити, що цей шлях пройшла людина, яка не збиралася після закінчення Інституту культури працювати бібліотекарем. Та, скоріше за все, потяг до бібліотечної справи, зокрема бібліографії, був генетично визначений. Мати Михайла Семеновича, викладач російської літератури, дуже любила і добре розумілася на бібліографії. Ця пристрасть передалася сину,

і першим професіональним інтересом майбутнього науковця стала галузева бібліографія. Сам М. Слободяник відносить себе до двох наукових шкіл: галузевого бібліографознавства та інформатики, під впливом яких відбулося його становлення як вченого, а сьогодні формується й власна наукова школа.

Де б не працював Михайло Семенович, він завжди був генератором та провідником модерних ідей, ніби готував і запуслав механізм, який дозволяв розробленій моделі працювати й далі. Так було, коли він розпочав організацію нової кафедри бібліотекознавства і бібліографії в Ташкентському державному інституті культури. М. Слободяник не лише безпосередньо займався інструктивно-методичним забезпеченням навчального процесу, а й брав активну участь у фаховому обговоренні найбільш гострих і дискусійних проблем організації вищої бібліотечної освіти. Зокрема, незважаючи на несприятливу кон'юнктуру, молодий кандидат наук був чи не єдиним завідувачем кафедри, який наважився підняти бібліотечну громадськість на захист галузевого бібліографознавства, яке на той час вважалося безперспективним.

Під час роботи в НБУВ найбільш суттєвим науковим результатом ученого стало розроблення системно-функціональної моделі наукової бібліотеки, обґрунтування її сутнісних функцій і структури. Під його керівництвом відділ бібліотекознавства розширив сферу діяльності до рівня постановки завдань для автоматизації та наукового забезпечення трансформації бібліотеки в умовах інформатизації. Таке складне й нове для бібліотек України завдання могло бути вирішеним лише в результаті спільної роботи вчених різних спеціальностей. М. Слободяник був активним учасником творчого колективу, який розробив концепцію розвитку бібліотек України, визначив концептуальні засади їхньої інформатизації.

Під керівництвом Михайла Семеновича ЦНСГБ УААН одержала статус наукової установи, що дозволило галузевій бібліотеці перетворитися у науково-інформаційний заклад, в якому були розгорнуті дослідження з широкого кола бібліотекознавчих проблем, почала запроваджуватися сучасна комп'ютерна технологія, здійснювалася активна видавни-

